

ΤΙΤΛΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ: «ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΡΤΙ ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ»

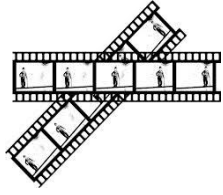
ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ: Φλωριανού Ελένη

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ / Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ: «ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ» του Α. Σαμαράκη / «ΓΙΑΤΙ;» ΤΟΥ Γ. Μαγκλή

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 10 διδακτικές ώρες

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: Προτζέκτορας, Η/Υ και εξωτερικά ηχεία για προβολή της ταινίας, χρήση εργαστηρίου πληροφορικής, βιντεοκάμερα (1ή 2), εξοικείωση με πρόγραμμα δημιουργίας και επεξεργασίας ταινίας (π.χ. movie maker), εξοικείωση με πρόγραμμα καταγραφής και επεξεργασίας ήχου (π.χ audacity).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με αφορμή τη διδασκαλία του διηγήματος του Α. Σαμαράκη «Το ποτάμι» οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τους τρόπους κινηματογραφικής απόδοσης και μεταφοράς ενός λογοτεχνικού έργου στη μεγάλη οθόνη, μέσα από την ταινία μικρού μήκους «The river» του Μιχάλη Φελάνη, που στηρίζεται στο ομώνυμο διήγημα του Σαμαράκη. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουν οι ίδιοι να μεταγράψουν το διήγημα του Γ. Μαγκλή «Γιατί;» (που διαπνέεται από το ίδιο αντιπολεμικό και ανθρωπιστικό πνεύμα) σε κινηματογραφικό σενάριο δουλεύοντας ομαδοσυνεργατικά και –γιατί όχι;- να το γυρίσουν σε ταινία μικρού μήκους, τιμώντας με αυτόν τον τρόπο τον Καλύμνιο συγγραφέα. Η διδακτική πρόταση αναδεικνύει τη σχέση της λογοτεχνίας με άλλες μορφές τέχνης και τον παιγνιώδη χαρακτήρα της δίνοντας έμφαση στην πρόσληψη του λογοτεχνικού έργου από τον αναγνώστη

ΣΚΕΠΤΙΚΟ / ΣΤΟΧΟΙ

Το σκεπτικό της διδακτικής παρέμβασης βασίστηκε:

- **Στην αξιοποίηση της κινηματογραφικής εμπειρίας, οικείας στους μαθητές, για τη διδασκαλία ενός λογοτεχνικού κειμένου:** «Η μελέτη των κινηματογραφικών ταινιών δίνει την αφορμή για τη μελέτη και την κατανόηση των αφηγηματικών συμβάσεων τόσο της κινηματογραφικής όσο και της λογοτεχνικής αφήγησης ως αποτέλεσμα της σύγκρισης των δυο μέσων. Πάνω από όλα όμως η παράλληλη μελέτη λογοτεχνικών βιβλίων και κινηματογραφικών ταινιών, που βασίζονται σε αυτά ή έχουν παρόμοιο θέμα, δημιουργεί τις προϋποθέσεις να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικές αναγνώσεις και ερμηνείες του ίδιου κειμένου, να προβληματιστούν για τους λόγους και τους τρόπους δημιουργίας των διαφορετικών ερμηνειών, άρα να στοχαστούν κριτικά και να διαμορφώσουν τις δικές τους ερμηνείες. Κι αυτό αποτελεί βήμα προς το κριτικό στοχασμό... Μερικά ακόμη ζητήματα που εμπλέκονται στη διδασκαλία της

κινηματογραφικής ταινίας στο μάθημα της λογοτεχνίας είναι η θεωρητική συζήτηση περί κινηματογραφικής μεταφοράς (*ilm adaptation theory*), η συζήτηση περί πιστότητας των κινηματογραφικών μεταφορών ως προς τα λογοτεχνικά βιβλία (*idelity discourse*), η αντιμετώπιση της κινηματογραφικής ταινίας ως αυτοτελές έργο τέχνης και αφήγημα ή ως συμπλήρωμα της ανάγνωσης των λογοτεχνικών κειμένων, η διαμόρφωση ενός πλαισίου αρχών, η επιλογή κατάλληλων δραστηριοτήτων και η αποτελεσματική επι-μόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε η παρουσία των κινηματογραφικών ταινιών στο μάθημα να μην αντιμετωπίζεται απλώς ως αφορμή για διάλειμμα ή ως επιβράβευση για την “καλή” συμπεριφορά των παιδιών, αλλά μέσο για ενεργητική μάθηση, ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της κριτικής προσέγγισης του κόσμου» (Αικατερίνη Γιωτοπούλου, «*Η κινηματογραφική ταινία στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην ελληνική εκπαίδευση*»)

- **Στην αναγνώριση της παιδαγωγικής αξίας της εργασίας σε ομάδες**, η οποία συνίσταται στην εξασφάλιση της δυνατότητας για ανατροφοδότηση των μαθητών με πληροφορίες και αξιολογικές κρίσεις που προέρχονται από την ίδια την ομάδα (κατά τη διάρκεια της ενδιάμεσης αξιολόγησης) και προκύπτουν ως αποτέλεσμα μιας διδακτικής πρακτικής εστιασμένης στην ανακαλυπτική πορεία μάθησης και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε όλες τις φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας.

ΕΠΙΔΙΩΚΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να κατανοήσουν το αντιπολεμικό και ανθρωπιστικό περιεχόμενο του έργου και να συνειδητοποιήσουν πως ο πόλεμος ανατρέπει τη φυσική ομοιότητα όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως φυλής, θρησκεύματος, έθνους.
- Να αντιληφθούν τη βαθιά σχέση και συγγένεια μεταξύ της λογοτεχνίας και της τέχνης του κινηματογράφου μέσα από τον κριτικό τους συσχετισμό και τη μεταγραφή του διηγήματος σε κινηματογραφικό σενάριο.
- Να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές αναγνώσεις και ερμηνείες του ίδιου κειμένου σε διαφορετικά μέσα (έντυπη έκδοση κειμένου –κινηματογραφική του διασκευή), να προβληματιστούν για τους λόγους και τους τρόπους δημιουργίας των διαφορετικών αυτών ερμηνειών και εν τέλει μέσα από τον κριτικό τους συσχετισμό να προβούν στις δικές τους ερμηνείες για τα λανθάνοντα ιδεολογικά μηνύματα τόσο της λογοτεχνίας όσο και της κινηματογραφικής της μεταφοράς.
- Να γνωρίσουν τα βασικά γνωρίσματα της μεταπολεμικής πεζογραφίας και ειδικότερα τα γνωρίσματα γραφής του Σαμαράκη.(κοινωνικός και ανθρωπιστικός χαρακτήρας, λιτός λόγος,

ανατρεπτικό τέλος, κινηματογραφική τεχνική, τεχνική των αντιθέσεων, διαχρονικότητα και οικουμενικότητα)

- Να κατανοήσουν πληρέστερα όρους της αφηγηματολογίας, όπως το είδος του αφηγητή, τους αφηγηματικούς τρόπους, είδος και λειτουργία αναχρονιών, στοιχεία προοικονομίας, τεχνική των αντιθέσεων, κινηματογραφική τεχνική, εσωτερική και εξωτερική δράση του λογοτεχνικού ήρωα.
- Να ανακαλύψουν το συμβολικό ρόλο της φύσης στο διήγημα και το συσχετισμό της με τη συναισθηματική κατάσταση των ηρώων αλλά και τη βασική λειτουργία της ως στοιχείου πλοκής.
- Να κατανοήσουν πληρέστερα τις αφηγηματικές συμβάσεις τόσο της λογοτεχνικής όσο και της κινηματογραφικής αφήγησης μέσα από τη σύγκριση των δύο μέσων, με την κινηματογραφική μεταφορά του υπό εξέταση διηγήματος.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΤΑΣΗΣ / ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1^η -2^η ώρα: ο καθηγητής διαβάζει το αντιπολεμικό διήγημα του Α. [Σαμαράκη «Το ποτάμι»](#) . Ακολουθεί σύντομη συζήτηση για τις πρώτες εντυπώσεις και συναισθήματα που προκάλεσε στους μαθητές το ανατρεπτικό τέλος του διηγήματος. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και τους διανέμονται φύλλα εργασίας. Μέσα από τα φύλλα εργασίας επιχειρείται μια πρώτη προσέγγιση του κειμένου με άξονες συγκεκριμένα ερωτήματα, που οι ομάδες αναλαμβάνουν να διερευνήσουν και να απαντήσουν

3^η-4^η ώρα: Κάθε ομάδα διαβάζει στην ολομέλεια της τάξης το περιεχόμενο της εργασίας που τους ανατέθηκε, δικαιολογούν τις επιλογές τους, ακολουθεί συζήτηση, προτάσεις συμπλήρωσης /διόρθωσης/επέκτασης από την ολομέλεια της τάξης. Κάθε ομάδα κρατά σημειώσεις στις παρατηρήσεις /διορθωτικές προτάσεις που δέχτηκε από τους υπόλοιπους μαθητές. Στο σπίτι όλες οι ομάδες καλούνται να τροποποιήσουν, να βελτιώσουν και να εμπλουτίσουν το περιεχόμενο των απαντήσεών τους με βάση τις επισημάνσεις των άλλων ομάδων και του καθηγητή.

5^η ώρα: Προβάλλεται η ταινία μικρού μήκους «(9:24'') [«The river»](#), (“η απέναντι όχθη”) του Μιχάλη Φελάνη, βασισμένη στο διήγημα του Αντώνη Σαμαράκη «Το ποτάμι». Μοιράζεται στους μαθητές σε φωτοτυπία το σενάριο της ταινίας μαζί με τις σκηνοθετικές οδηγίες και ένα φύλλο εργασίας. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, καλούνται να συγκρίνουν το διήγημα και την μεταφορά του σε ταινία και να διαπιστώσουν τον τρόπο με τον οποίο οι αφηγηματικές τεχνικές στη λογοτεχνία αποδίδονται με κινηματογραφικές τεχνικές στην 7^η τέχνη. Οι μαθητές εξοικειώνονται με το κειμενικό είδος του σεναρίου και τους τρόπους μεταγραφής ενός λογοτεχνικού έργου σε τηλεοπτικό σενάριο.

6^η ώρα: Παρουσίαση των φύλλων εργασίας – Συζήτηση

7η-8η ώρα: Οι μαθητές διαβάζουν το αντιπολεμικό διήγημα του Καλύμνιου συγγραφέα Γιάννη Μαγκλή με τίτλο [«Γιατί;»](#). Συζητάνε (με αφορμή αντίστοιχα ερωτήματα που θέτει ο καθηγητής) σχετικά με ομοιότητες ανάμεσα στα κείμενα του Σαμαράκη και του Μαγκλή, κυρίως ως προς το αντιπολεμικό και ανθρωπιστικό μήνυμά τους / τη λειτουργία και το συμβολισμό της φύσης / τη μεταστροφή και την τραγικότητα των ηρώων / την απροσδιοριστία τόπου, χρόνου και ταυτότητας αντιπάλων. Ανακοινώνεται στους μαθητές ότι θα προβούν στη μεταγραφή του διηγήματος του Μαγκλή σε κινηματογραφικό σενάριο και –εάν το επιθυμούν- μπορούν να το γυρίσουν οι ίδιοι σε ταινία.

9η-10η ώρα: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με την επιθυμία και τα ενδιαφέροντά τους: τους σεναριογράφους, τους σκηνοθέτες, τους camera-men, τους σκηνογράφους, τους υπεύθυνους για τη μουσική υπόκρουση- κάθε ομάδα αναλαμβάνει ένα φύλλο εργασίας και το δουλεύει συνεργατικά. Με την ολοκλήρωση των φύλλων εργασίας θα έχει ολοκληρωθεί και το σενάριο. Αν οι μαθητές επιθυμούν, θα ακολουθήσουν τα γυρίσματα, το μοντάζ και η τελική επεξεργασία και δημιουργία της ταινίας.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1-2Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ

ΟΜΑΔΑ Α΄

- 1) Το διήγημα «Το ποτάμι» το οποίο θα επεξεργαστείτε βρίσκεται [ΕΔΩ](#).
- 2) Επισκεφτείτε το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#) και την ιστοσελίδα της [Unicef](#) που αφιερώνεται στο ανθρωπιστικό έργο του Σαμαράκη, διαβάστε τη βιογραφία του συγγραφέα και γράψτε μερικά βασικά στοιχεία για την ζωή και το έργο του.
- 3) Συζητήστε με την ομάδα σας το εξής ερώτημα: *«Με ποια στοιχεία προοικονομείται στην α' ενότητα (δύο πρώτες σελίδες) η απόφαση του φαντάρου να παραβεί την εντολή της μεραρχίας;»* Υπογραμμίστε στο διήγημα του Σαμαράκη τα σημεία της προοικονομίας και σχολιάστε σύντομα πώς το καθένα μας προετοιμάζει για την παραβίαση της εντολής από πλευράς του φαντάρου. (Για να θυμηθείτε τον όρο «προοικονομία» ρίξτε μια ματιά στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#))
- 4) Συζητήστε με την ομάδα σας σχετικά με το είδος του αφηγητή: σε ποιο πρόσωπο είναι γραμμένο το διήγημα; Πρόκειται για δραματοποιημένο ή όχι αφηγητή; Τι είδους εστίαση έχουμε; Για να θυμηθείτε τους αφηγηματικούς αυτούς όρους ρίξτε μια ματιά στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#).
- 5) Συζητήστε με την ομάδα σας: Πώς αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο του αποσπάσματος: *«Δεν μπορούσε να τραβήξει. Είτανε και οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους. Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χωρίζε τώρα, αντίθετα τους ένωνε.»*

ΟΜΑΔΑ Β΄

- 1) Το διήγημα «Το ποτάμι» το οποίο θα επεξεργαστείτε βρίσκεται [ΕΔΩ](#)
- 2) Επισκεφτείτε μια [βιβλιοκριτική](#) για το έργο του Σαμαράκη «Ζητείται Ελπίς» και δυο άλλες κριτικές για την ίδια συλλογή διηγημάτων στον [Πολιτιστικό Θησαυρό της ελληνικής γλώσσας](#). Γράψτε λίγα λόγια για τη συλλογή διηγημάτων «Ζητείται ελπίς» (ποια άλλα διηγήματα περιέχει, ποια η θεματολογία τους, ποια τα βασικά γνωρίσματα της γραφής του Σαμαράκη) .
- 3) Συζητήστε με την ομάδα σας το εξής ερώτημα: «Τι μπορεί να συμβολίζει το όνειρο που είδε ο ήρωας; Ποιο μπορεί να είναι το αόρατο χέρι που τον εμποδίζει να εκπληρώσει την επιθυμία του;»
- 4) Συζητήστε με την ομάδα σας το εξής ερώτημα: Με ποια εκφραστικά μέσα και με ποιους αφηγηματικούς τρόπους δίνεται η ανεμελιά και η απόλυτη ευτυχία του φαντάρου όσο απολάμβανε το μπάνιο στο ποτάμι; Πώς σχετίζεται η περιγραφή της φύσης με τα συναισθήματα του ήρωα; Για να θυμηθείτε τον όρο «αφηγηματικοί τρόποι» ρίξτε μια ματιά στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#).
- 5) Συζητήστε με την ομάδα σας: Πώς αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο του αποσπάσματος: «Δεν μπορούσε να τραβήξει. Είτανε και οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους. Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χώριζε τώρα, αντίθετα τους ένωνε.».

ΟΜΑΔΑ Γ

- 1) Το διήγημα «Το ποτάμι» το οποίο θα επεξεργαστείτε βρίσκεται [ΕΔΩ](#)
- 2) Επισκεφτείτε τον [Πολιτιστικό Θησαυρό της ελληνικής γλώσσας](#) και την [εισαγωγή του σχολικού βιβλίου](#) διαβάστε για τα γνωρίσματα της μεταπολεμικής λογοτεχνίας. Γράψτε τα βασικά γνωρίσματα της μεταπολεμικής πεζογραφίας καθώς και ονόματα συγγραφέων που συγκαταλέγονται σε αυτή την περίοδο της λογοτεχνίας.
- 3) Συζητήστε με την ομάδα σας: Ποια είναι η λειτουργία των μικρών, κοφτών προτάσεων στη σκηνή που οι 2 φαντάροι τρέχουν προς τις όχθες; Τι συναισθηματικό κλίμα δημιουργείται με τη χρήση τους;
- 4) Συζητήστε με την ομάδα σας: Ποια συμβολική διάσταση αποκτούν τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος (δάσος, ποτάμι) στο διήγημα;
- 5) Συζητήστε με την ομάδα σας: Πώς αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο του αποσπάσματος: «Δεν μπορούσε να τραβήξει. Είτανε και οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους. Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χώριζε τώρα, αντίθετα τους ένωνε.».

ΟΜΑΔΑ Δ΄

- 1) Το διήγημα «Το ποτάμι» το οποίο θα επεξεργαστείτε βρίσκεται [ΕΔΩ](#)
- 2) Επισκεφτείτε τις [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) , το [Εθνικό κέντρο βιβλίου](#) και τον [Πολιτιστικό Θησαυρό της ελληνικής γλώσσας](#) και διαβάστε κριτικές για το έργο του Αντώνη Σαμαράκη. Γράψτε βήμα τα βασικά γνωρίσματα της γραφής του Σαμαράκη.
- 3) Συζητήστε με την ομάδα σας: Ποια από τα γνωρίσματα της γραφής του Σαμαράκη μπορείτε να εντοπίσετε στο διήγημα «Το ποτάμι»;.
- 4) Συζητήστε με την ομάδα σας: Για ποιο λόγο επικρατεί ανωνυμία στους ήρωες και παράλληλα δεν προσδιορίζεται ούτε ο τόπος ούτε ο χρόνος του πολέμου;

- 5) Συζητήστε με την ομάδα σας: Πώς αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο του αποσπάσματος:
«Δεν μπορούσε να τραβήξει. Είτανε και οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους. Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χώριζε τώρα, αντίθετα τους έωννε.»

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ: ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ

- 1) Παρακολουθήστε την ταινία μικρού μήκους (9:24'') «The river», (“η απέναντι όχθη”) του Μιχάλη Φελάνη, βασισμένη στο διήγημα του Αντώνη Σαμαράκη «Το ποτάμι»

<https://www.youtube.com/watch?v=ZwJZAEqbFrg>

- 2) Διαβάστε το σενάριο της ταινίας που μόλις παρακολουθήσατε:

1η σκηνή: (αντικατοπτρισμός νερού – μείξη εικόνας με κάμπο: στο βάθος διακρίνεται να προχωρά προς τη μεριά της κάμερας και σταδιακά να πλησιάζει ένας στρατιώτης)

(αφήγηση) «Έχω ξεχάσει πόσα χρόνια πολεμάμε τους απέναντι...Τρεις εβδομάδες τώρα έχουν σταματήσει οι εχθροπραξίες μεταξύ μας» (πλησιάζει ένα δέντρο όπου είναι κρεμασμένη μια ταμπέλα που γράφει: «απαγορευμένη περιοχή»- η κάμερα εναλλάσσεται ανάμεσα στην εικόνα του στρατιώτη που κοιτάζει την ταμπέλα και σε εικόνες με το ποτάμι να κελαρύζει) «Κάθε πρωί αυτές τις 3 εβδομάδες φτάνω μέχρι αυτό το όριο... Μας απαγορεύουν να πλησιάσουμε το ποτάμι. «Είναι επικίνδυνο», λένε. Έχουν πεθάνει πολλοί από τους δικούς μας εδώ... Όμως το ακούω..Το διακρίνω καθαρά και αναρωτιέμαι αν όντως υπάρχει.. ή είναι απλά ένα δημιούργημα της φαντασίας μου;» (γρήγορη εναλλαγή φακού: στο πρόσωπο του στρατιώτη, που μοιάζει θυμωμένο, αποφασισμένο και σε εικόνες από το ποτάμι. Στο τέλος, πετά με θυμό την ταμπέλα κάτω από το δέντρο και απομακρύνεται) «Σήμερα θα το μάθω!»

2η σκηνή: (ο στρατιώτης φτάνει μπροστά στο ποτάμι. Η φιγούρα του, με τα στρατιωτικά ρούχα και το τουφέκι, καθρεφτίζεται στο νερό. Κοιτάζει με αγωνία πίσω του αλλά και στην απέναντι όχθη. Βεβαιώνεται ότι είναι μόνος του και κοιτάζει με λαχτάρα το νερό. Με αργές κινήσεις, σχεδόν τελετουργικά, γονατίζει με απλωμένα τα χέρια προς το νερό, κοιτάζει τα χέρια του και τα βουτά αργά μέσα στο νερό. Πλένει το πρόσωπό του, χαμογελώντας γυρνά το κεφάλι προς τον ουρανό, συνεχίζει να πλένει το πρόσωπο και τον σβέρκο του. Σηκώνεται και προχωρά προς τα δέντρα. Η κάμερα εστιάζει σε ένα λουλούδι, ενώ ακούγεται ο ήχος του κελαρύσματος του νερού και τιτιβίσματα πουλιών. Ο στρατιώτης επιστρέφει ολόγυμνος και μπαίνει χαμογελαστός στο ποτάμι. Περπατά μέσα στο ποτάμι, παίζει με το νερό πετώντας το ψηλά στον ουρανό, γελά δυνατά, κάνει βουτιές, απλώνει τα χέρια ανοιχτά προς τον ουρανό... Δείχνει απόλυτα ευτυχημένος. Χαίρεται και απολαμβάνει το νερό σα μικρό παιδί.

3η σκηνή: (Πλάνο κάμερας για δευτερόλεπτο: εναλλαγή προσώπου στρατιώτη στο νερό με ένα άλλο πρόσωπο άντρα στο νερό. Πλάνο στο ποτάμι. Ξαφνικά, ο στρατιώτης αντικρίζει έναν άλλο γυμνό άντρα πολύ κοντά του, μέσα στο ποτάμι. Σηκώνεται τρομαγμένος. Στέκονται ακίνητοι και κοιτάζει ερευνητικά και φοβισμένα ο ένας τον άλλον)

(αφήγηση) «Δεν ήξερα αν ήταν ένας από εμάς ή από τους απέναντι.» (μακρινό πλάνο από ψηλά: οι 2 άντρες γυμνοί μέσα στο ποτάμι, σε κοντινή απόσταση / εστίαση ξανά στα τρομαγμένα και αγριεμένα πρόσωπα που κοιτάζονται κατάματα. Ακούγεται ένας πυροβολισμός και βγαίνουν και

οι δύο πανικόβλητοι προς τις αντίθετες όχθες. Η κάμερα δείχνει πότε τον έναν και πότε τον άλλον να τρέχουν γεμάτοι πανικό προς το δέντρο, παράλληλα με τις όχθες του ποταμού. Ενδιάμεσα, εικόνες από το ποτάμι που κυλάει ορμητικό. Ο ήρωάς μας φτάνει στο όπλο του, το σηκώνει λαχανιασμένος και σημαδεύει. Ο άλλος τρέχει γυμνός στην απέναντι όχθη. Ο στρατιώτης κατεβάζει την κάνη του και κοιτάζει τον αντίπαλο να τρέχει γυμνός σαν τρομαγμένο ζώο. Χαμογελά με καλοσύνη. Ακούει τα πουλιά να τιτιβίζουν πάνω από το κεφάλι του, σηκώνει αργά τα μάτια προς τα ψηλά δέντρα: ο φακός δείχνει σκηνές από το υπέροχο και γαλήνιο φυσικό τοπίο: λουλούδια, έντομα, το ποτάμι, τα δέντρα, τα φύλλα, το καθρέφτισμα του ήλιου στο νερό, τα σύννεφα στον ουρανό. Ακούγεται πάλι ένας πυροβολισμός. Ο φακός δείχνει έναν γυμνό να έχει μόλις ρίξει- δεν διακρίνεται το πρόσωπό του. Τρομαγμένα τα πουλιά από τον πυροβολισμό απομακρύνονται προς τον ουρανό. Ο ήρωάς μας πέφτει χάμω.)

(αφήγηση) «Είχα σκοτώσει πολλούς από τους απέναντι.» (ο φακός δείχνει ξανά αυτόν που τράβηξε τη σκανδάλη: τώρα η εικόνα καθαρίζει και διακρίνεται το πρόσωπο του αντιπάλου. Φαίνεται ταραγμένος, σε σύγχυση, τώρα μόλις συνειδητοποιεί τι έκανε και κοιτάζει προς το θύμα) «όμως ποτέ δεν είχα νιώσει αυτό το συναίσθημα...»

Ποιες διαφορές εντοπίζετε ανάμεσα στο διήγημα και στην κινηματογραφική του μεταφορά ως προς:

- 1) **Την πλοκή της ιστορίας (βασική πλοκή αλλά και δευτερεύοντα επεισόδια).** Παρατηρήσατε αν ο σκηνοθέτης αφαίρεσε ορισμένα στοιχεία –πληροφορίες-δευτερεύοντα επεισόδια του διηγήματος και ποια είναι αυτά; Γιατί κατά τη γνώμη σας τα αφαίρεσε εντελώς από την ταινία; Υπάρχουν στοιχεία που πρόσθεσε ο σκηνοθέτης τα οποία δεν υπάρχουν στο διήγημα; Ποια είναι αυτά και γιατί θεώρησε αναγκαίο να τα προσθέσει;

Στοιχεία που παραλείπονται				
Λόγοι παράλειψης				
Στοιχεία που προστίθενται				
Λόγοι προσθήκης				

- 2) **Την αφηγηματική φωνή:** τι είδους αφηγητή και τι είδους εστίαση έχουμε στο διήγημα; Τι είδους αφηγητή έχουμε στην ταινία; Γιατί ο σκηνοθέτης επέλεξε να αλλάξει την αφηγηματική φωνή στη δική του κινηματογραφική μεταφορά;

Είδος αφηγητή στο διήγημα	Είδος αφηγητή στην ταινία	Λόγοι αλλαγής αφηγηματικής φωνής στην ταινία

- 3) Ο Σαμαράκης χρησιμοποιεί συχνά κινηματογραφική τεχνική στα διηγήματά του, με γρήγορες εναλλαγές σκηνών, μικρές και κοφτές προτάσεις, κυριαρχία ρηματικών τύπων και εναλλαγή υποκειμένων. Να εντοπίσετε ένα τέτοιο σημείο στο διήγημα και να το συγκρίνετε με την αντίστοιχη σκηνή της ταινίας. Τι συναισθήματα θέλουν να προκαλέσουν στο κοινό τόσο ο συγγραφέας όσο και ο σκηνοθέτης με τις επιλογές αυτές; Ποια μέσα έχει στη διάθεσή του ο σκηνοθέτης για να δημιουργήσει το αντίστοιχο με του διηγήματος κλίμα στο σημείο αυτό;

Σημείο «Κινηματογραφικής Τεχνικής» στο διήγημα – αφηγηματικές τεχνικές	
Αντίστοιχο σημείο ταινίας-κινηματογραφικές τεχνικές	
Πρόκληση συναισθημάτων	

- 4) Η ταινία ή το διήγημα –κατά τη γνώμη σας- μεταδίδει πιο έντονο το αντιπολεμικό μήνυμα και γιατί;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 5) Ο σκηνοθέτης –πέρα από την αφήγηση /διάλογο- έχει στη διάθεσή του δύο επιπλέον μέσα έκφρασης : την εικόνα και τη μουσική. Προσέξτε το είδος της μουσικής που επιλέγει σε συγκεκριμένες σκηνές. Σχετίζεται με τη δημιουργία συναισθημάτων αντίστοιχων με τις σκηνές; Ποια μέσα έχει στη διάθεσή του ο συγγραφέας για να επιτύχει ανάλογα αποτελέσματα με αυτά της εικόνας και της μουσικής υπόκρουσης;

- 6) Τελικά σας άρεσε περισσότερο το διήγημα ή η κινηματογραφική του μεταφορά και γιατί;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 7^η -8^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ: ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

- 1) Διαβάστε το διήγημα του Γ. Μαγκλή «Γιατί» [ΕΔΩ](#) και προσπαθήστε να απαντήσετε (προφορικά) στις ακόλουθες ερωτήσεις:

Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στο διήγημα του Μαγκλή και στο «Ποτάμι» του Σαμαράκη ως προς α) το αντιπολεμικό και ανθρωπιστικό περιεχόμενό τους; β) το συμβολισμό της φύσης γ) την τραγικότητα των ηρώων δ) τη μεταστροφή των ηρώων ε) την απροσδιοριστία του τόπου-χρόνου-ταυτότητας αντιπάλων;

Ώρα για δημιουργική συγγραφή!! Θα προσπαθήσετε να μεταγράψετε το διήγημα του συμπατριώτη μας Μαγκλή σε κινηματογραφικό σενάριο και στη συνέχεια θα το γυρίσετε σε ταινία!

ΤΟ «ΣΤΗΣΙΜΟ» ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Σε συνέντευξη που έδωσε ο Φουρτούνης αναφέρει: «Το μεγαλύτερο πρόβλημα για την κινηματογραφική μεταφορά, είναι ότι όταν ένας αναγνώστης έχει μπροστά του ένα διήγημα, ένα μυθιστόρημα, ένα οποιοδήποτε κείμενο, εκείνη τη στιγμή το αναπαράγει στο μυαλό του. Φτιάχνει εικόνες. Προσπαθεί να το δει σαν μια ταινία. Κάθε λεπτομέρεια είναι μια εικόνα για

εκείνον. Όταν γίνει μια ταινία βασισμένη σε αυτό που εσύ κι εγώ έχουμε διαβάσει, δε τη συγκρίνουμε με το διήγημα αλλά με τις εικόνες που έχουμε πλάσει για το διήγημα....»

- 1) **Ποιες εικόνες σας γέννησε η ανάγνωση του διηγήματος του Μαγκλή;** Προσπαθήστε να είστε όσο το δυνατόν πιο περιγραφικοί, ώστε να «ζωντανέψετε» στα μάτια των συμμαθητών σας την εικόνα που σας δημιούργησε το απόσπασμα
- 2) Υπογραμμίστε με **κόκκινο** στα σημεία του κειμένου που περιέχουν **διάλογο – μονόλογο**. Υπογραμμίστε με **πράσινο** τα **σημεία που εκφράζουν σκέψεις-συναισθήματα** του ήρωα (είτε με εσωτερικό μονόλογο είτε με πλάγιο λόγο) και προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να αποδοθεί στην οθόνη η «εσωτερική» αυτή δράση: π.χ. με μονόλογο του ήρωα, με εικόνα, με υποκριτική-έκφραση, με μουσική, με αφήγηση, με συνδυασμό μεθόδων.
- 3) Υπογραμμίστε με **μπλε** στα σημεία που υποδηλώνουν τον **τόπο και τον χρόνο**. Γράψτε **σκηνογραφικές οδηγίες**: πού θα γίνουν τα γυρίσματα της ταινίας, (εσωτερικός ή εξωτερικός χώρος), πώς θα είναι το τοπίο στα εξωτερικά γυρίσματα και πώς θα είναι η διαρρύθμιση και η διακόσμηση του εσωτερικού χώρου (αν υπάρχει). Θα υπάρχουν εναλλαγές σκηνών σε διαφορετικούς τόπους; Πώς θα δηλωθεί ο χρόνος στην ταινία;
- 4) Με βάση τις περιγραφές του διηγήματος, **περιγράψτε εξωτερικά πώς φαντάζεστε τους 2 ήρωες** (ηλικία, σωματότυπος, ενδυμασία).
- 5) Στο διήγημα υπάρχουν **σκηνές** που κυριαρχεί η **ένταση και η αγωνία**. Εντοπίστε τα σημεία αυτά, υπογραμμίστε τα και προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να μεταδοθεί αυτή η ένταση στους θεατές.
- 6) Στο γύρισμα μιας κινηματογραφικής ταινίας χρησιμοποιούνται **αρκετές κάμερες για τη λήψη της ίδιας σκηνής** από διαφορετικές οπτικές και στη συνέχεια –στο μοντάζ- οι λήψεις αυτές εναλλάσσονται. Για π.χ στην ταινία *The river*, στη σκηνή συνάντησης των 2 φαντάρων μια κάμερα έστίαζε στο πρόσωπο του ενός φαντάρου, μια άλλη κάμερα εστίαζε στο πρόσωπο του άλλου φαντάρου και μια τρίτη κάμερα έκανε λήψη των 2 φαντάρων από μακρινή απόσταση και από ψηλά. Στο μοντάζ οι 3 αυτές λήψεις εναλλάσσονται γρήγορα, μεταδίδοντας όλη την ένταση των ηρώων. Σε ποια σημεία του διηγήματος του Μαγκλή νομίζετε ότι θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε περισσότερες κάμερες και πού θα εστιάζει η καθεμία;
- 7) **Η μουσική υπόκρουση** μιας ταινίας υποβοηθά την πρόκληση συναισθημάτων και δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ανάλογη με τα όσα εκτυλίσσονται στην οθόνη (*ατμόσφαιρα ρομαντική, τρομακτική, γαλήνια, ευχάριστη, ανάλαφρη, τραγική, πένθιμη, μυστηριώδη κ.α*). Σε άλλα πάλι σημεία των ταινιών δεν υπάρχει καθόλου μουσική. Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα τα σημεία του κειμένου (με αντιγραφή-επικόλληση) που κατά τη γνώμη σας χρειάζονται μουσική υπόκρουση, την ατμόσφαιρα που θα πρέπει να δημιουργεί η μουσική και –αν θέλετε- προτείνετε συγκεκριμένα μουσικά κομμάτια. **ΠΡΟΣΟΧΗ: Οι μουσικές συνθέσεις προστατεύονται από το νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας**. Αναζητήστε το είδος της μουσικής που

επιθυμείτε στο ακόλουθο link <http://freemusicarchive.org/> που παρέχει ελεύθερα μουσικά κομμάτια και διαθέτει πολύ καλή μηχανή αναζήτησης.

Σημείο διηγήματος	Είδος μουσικής/ ατμόσφαιρα που θα δημιουργεί	Προτάσεις για συγκεκριμένο μουσικό κομμάτι

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 9^η-10^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΩΡΑ – «ΤΕΛΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ»

Αξιοποιώντας όλες τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις που έγιναν ως τώρα είστε έτοιμοι να γράψετε το τελικό σενάριο. Χωριστείτε σε ομάδες, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις σας, και αναλάβετε δράση!!

ΟΜΑΔΑ ΣΕΝΑΡΙΟΓΡΑΦΩΝ

Γράψτε τους διαλόγους-μονολόγους-αφηγήσεις της ταινίας προσδιορίζοντας ποιος μιλάει κάθε φορά. Αποφασίστε αν θα διατηρήσετε την αφηγηματική φωνή / εστίαση του διηγήματος ή αν θα το δώσετε μέσα από μια διαφορετική αφηγηματική φωνή. Συνεργαστείτε και με την ομάδα των σκηνοθετών.

ΟΜΑΔΑ ΣΚΗΝΟΘΕΤΩΝ

Στο κείμενο των σεναριογράφων προσθέστε - στα σημεία που κρίνετε απαραίτητο- σκηνοθετικές οδηγίες για τους ηθοποιούς (ηλικία /ντύσιμο, επιτονισμός φωνής, κινήσεις ηρώων, έκφραση προσώπου, σημεία παύσης κ.α). Συνεργαστείτε με την ομάδα των σκηνογράφων και των κάμερα-μεν

ΟΜΑΔΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΩΝ

Στο κείμενο των σεναριογράφων προσθέστε -όπου κρίνετε απαραίτητο- σκηνογραφικές οδηγίες (πώς θα είναι το σκηνικό είτε εσωτερικού χώρου είτε εξωτερικού). Συνεργαστείτε και με την ομάδα των σκηνοθετών

ΟΜΑΔΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ

Στο κείμενο των σεναριογράφων προσθέστε την μουσική υπόκρουση που επιλέγετε για συγκεκριμένες σκηνές της ταινίας, ανάλογα με τη συναισθηματική ατμόσφαιρα και το κλίμα που θέλετε να δημιουργήσετε. Συμβουλευτείτε και την ομάδα των σεναριογράφων.

ΟΜΑΔΑ ΚΑΜΕΡΑ-MEN

Στο κείμενο των σεναριογράφων προσθέστε οδηγίες για τον τρόπο λήψης των πλάνων: κοντινά ή μακρινά, πανοραμικά /en face, από πίσω, προφίλ/ στατική εικόνα ή εναλλαγή εικόνων / ταχύτητα εναλλαγής εικόνων /εστίαση (ζουμ) / ταυτόχρονη λήψη από 2-3 διαφορετικές οπτικές γωνίες κ.α). Συνεργαστείτε και με την ομάδα των σκηνοθετών.

Είστε έτοιμοι να γυρίσετε την δική σας ταινία!!!

